

20.09.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**20 Eylül 2023
Çarşamba**

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

20 Eylül 2023 Çarşamba

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

YÖNETMELİKLER

- Plân Yapımını Yükümlenecek Müelliflerin Yeterliliği Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Satışına ve Sunumuna İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

TEBLİĞ

- Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Katı Yakıtların İthalat Denetimi Tebliği (Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2023/7)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2023/31)

Kuru soğan ihracatına sınırlı izin

Orta erkenci hasadın tamamlanması ve kışlık hasadın başlamasıyla fiyatların maliyetlerin altında olması, stok miktarı ve ürünlerin depolama ömrünün kısa olması göz önüne alınarak , kuru soğan ihracatına 31 Ekim 2023 tarihine kadar 50.000 ton olacak şekilde sınırlı olarak izin verildi.

Ali Ekber YILDIRIM

Tarım ve Orman Bakanlığı, 31 Ekin 2023 tarihine kadar 50 bin ton kuru soğanın ihracatına izin verilmesi için Ticaret Bakanlığı'na görüş bildirdi. Bakanlık ihracata sınırlı izin verilmesinin gerekçesini kuru soğan fiyatlarının maliyetin altına düşmesi olarak gösterdi.

Tarım ve Orman Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı yazısında özetle şu bilgilere yer veriliyor: "Orta erkenci hasadın tamamlanması ve kışlık hasadın başlamasıyla fiyatların maliyetlerin altında olması, stok miktarı ve ürünlerin depolama ömrünün kısa olması göz önüne alındığında , kuru soğan ihracatına 31 Ekim 2023 tarihine kadar 50.000 ton olacak şekilde sınırlı olarak izin verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Önümüzdeki dönemde döviz kuru ile iç ve dış piyasalarda yaşanabilecek olağanüstü gelişmeler, ihracat kararının tekrar gözden geçirilmesini gerekli kılacaktır."

Üretici mutsuz, tüketici kaygılı

Hasat dönemini yükselen girdi fiyatlarıyla geçiren üreticilerin yeni sezon umudu, zamlarla yok oluyor. TZOB Başkanı Bayraktar, “Maliyet artışları fiyatlara olumsuz yansıyacak, gıdaya erişimde sıkıntı yaşanacak” dedi.

Havva GÜMÜŞKAYA

Yaz sezonu sona erdi, birçok ürün için ekim dönemi geliyor. Özellikle buğday, arpa ve kırmızı mercimek üreticileri yeni sezona hazırlanıyor. Geride kalan sezonda girdi fiyatlarının pahalılığı nedeniyle büyük güçlükler yaşayan üreticilerin umutsuzluğu yeni zamlarla birlikte daha da büyüyor. Üretici, üretim yapıp yapmama ikilemi yaşıyor.

Küresel gıda fiyatları büyük oranda düşerken seçim sonrası uygulanan ekonomi politikalarının da etkisiyle yaz döneminde Türkiye’de fiyat artışları devam etti. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) ağustos ayı enflasyon verilerine göre, gıda fiyatları aylık olarak yüzde 8,48, yıllık bazda yüzde 72,86 oranında artış kaydetti. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre, Ağustos 2023’te uluslararası gıda emtia fiyatları temmuz ayına göre yüzde 2,1 düştü.

Son aylarda mazot başta olmak üzere gübre ve diğer girdilerde yaşanan fiyat artışları hasat zamanında üreticileri olumsuz etkiledi. 2023-2024 üretim sezonu yaklaşırken, gübre ve mazotta aylık ve yıllık büyük artışlar yaşandı. Aylık bazda gübrede yüzde 30’u aşan artışlar görüldü. Mazotta ise yıllık artış yüzde 62’yi buldu. Çiftçilerin gübre ve mazotu en fazla kullandığı ekim dönemi, girdi fiyatlarındaki ciddi artışlarla başlıyor.

ÜRETİM VE KALİTE DÜŞTÜ

TZOB Başkanı Şemsi Bayraktar, üretim tarafında son bir yılda yaşanan sıkıntıları ele alarak yeni döneme ilişkin değerlendirmelerde bulundu. “Üreticilerimiz 2022/2023 sezonuna girdi fiyatlarının aşırı arttığı bir dönemde başladı” diyen Bayraktar, Ukrayna- Rusya savaşının ve döviz kurlarının etkisiyle gübre ve mazot fiyatlarında yaşanan artışa değindi:

“Gübre fiyatlarındaki artış yüzde 400'lere ulaştı, mazot fiyatı yüzde 250'leri aştı. Oldukça artan fiyatlardan dolayı üretici kışlık ekimlerde yeterince girdi kullanamazken, bu durum üretimi ve özellikle kaliteyi olumsuz yönde etkiledi.”

Yaz sezonunun ilk aylarında girdi fiyatlarında yatay bir seyir izlendiğini belirten Bayraktar, “Hasat döneminde fiyatlar tırmanmaya başladı. En önemlisi de, temmuz ayında mazot fiyatlarında ÖTV ile başlayıp devam eden artışlar üreticimizi sıkıntıya soktu. Üreticilerimiz yaz aylarında birçok üründe olumsuz hava koşulları ile karşılaşırken, aşırı sıcaklıklar, sel ve dolulardan oldukça etkilendi. Üretim ve kalitede düşüşler yaşandı” dedi.

HER ÜRÜNDE SIKINTI

Bayraktar, hemen her ürünün satışında sıkıntılar yaşandığına ve açıklanan alım fiyatlarının üreticiyi memnun etmediğine vurgu yaptı:

“TMO alımlarında sıkıntı yaşanmasına rağmen üreticinin önemli bir miktarda buğday ve arpa ürünü satın alındı. Mısırdaki bu hasat döneminde TMO'nun düşük fiyat açıklamasıyla üretici umduğunu bulamadı, mağdur oldu. Fındıkta olumsuz hava koşullarıyla düşük rekolte gerçekleşirken, piyasada fındık fiyatlarının artmaya başlaması verim kaybı yaşayan üreticiyi biraz rahatlatacak. Ayçiçeğinde iklimden dolayı üretim düşüklüğü yaşanırken, üretici açıklanan fiyatlardan memnun olmadı. Üretici hasadı yaklaşan çeltik, pamuk gibi yazlık ürünlerde emeğini alın terini zayi etmeyecek bir fiyat bekliyor.”

MALİYETLER YANSIYACAK

Gelecek sezonda birçok üründe üretimin olumsuz etkileneceğini kaydeden Bayraktar, şu ifadeleri kullandı:

“Yeni üretim sezonu yaklaşırken başta mazot olmak üzere artan girdi fiyatları üreticimizi ve ekimi yaklaşan buğday, arpa ve diğer tarımsal ürünlerde üretimimizi olumsuz yönde etkileyecek. Mısırdaki beklediği fiyatı bulamayan üretici bu ürünleri ekmekten vazgeçecek. Girdi fiyatlarındaki artış devam ederse önümüzdeki dönemde tarımsal ürünlerde görülen maliyet artışı fiyatlara olumsuz yansıtacak, tüketicinin fiyat artışından dolayı gıdaya ulaşmasında sıkıntı yaşanacak.”

Üreticilerin makul fiyatlardan girdilere ulaşmasının sağlanması gerektiğine dikkati çeken Bayraktar, “Üreticiler, maliyetlerinin üzerinde uygun bir kârla ürününü

satabilmeli. Destekler artırılmalı, kışlık ekimlerde olduğu gibi yaz sezonunda da üretime başlanmadan verilmeli” ifadelerini kullandı.

Şemsi BAYRAKTAR - TZOB Başkanı

YETERLİLİK SORUNU

TMMOB'ye bağlı Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı Murat Kapıkıran da çiftçiler açısından kârlı bir yıl olmadığını belirtti. Üreticilerin maliyeti bile kurtaramadığını kaydeden Kapıkıran, tüketicilerin de arz yetersizliği nedeniyle yüksek fiyatlardan ürün tüketmek zorunda kaldıklarını ifade etti. “Gelir yetersizliği yaşayan kesim ise bazı ürünleri hiç tüketemez, alamaz hale geldi” diyen Kapıkıran, “En temel ürünlerimizden ola buğday ürünleri bile çok zam gördü. Gelineen noktada da ekmek fiyatları 8-10 TL civarına ulaşmış oldu” dedi.

ÇİFTÇİ MOTİVE EDİLMEDİ

Tarımın hemen her alanında yeterlilik sorunu yaşandığına dikkat çeken Kapıkıran, üretimin teşvik edilmediğine dikkati çekti:

“En temel ürünümüz buğdayda bile yeterlilik sorunu yaşadık. Çiftçiler uygulanan destekleme politikalarını yetersiz buldular ve bu politikalarla hiçbir üründe çiftçiye motive edecek bir üretim seviyesine ulaşamadı. Bunun sebebi desteklemenin yanında olması gereken piyasa fiyatlarının da çiftçiye yeterli olması, çiftçinin bu işi bir daha yapmayı düşünmesini sağlayacak düzeylerde olması gerekirdi ve bu da sağlanamadı. Birçok alanda çiftçi çıkış fiyatları maliyetlerin altında veya maliyetlere çok yakın fiyatlar oldu.”

Çiftçilerin önemli bir bölümünün kamu bankaları, tarım kredi kooperatifleri ya da yerli-yabancı bankalardan krediyle üretim yapmaya devam ettiğini belirten Kapıkıran, “O borçlarını henüz ödeyemeden artan girdi maliyetleri sebebiyle tekrar borçlanarak üretimi yapmaya yöneltmek güç olacak diye düşünüyorum” ifadelerini kullandı.

Murat KAPIKIRAN - Ziraat Mühendisleri Odası

İstanbul Şube Başkanı

Çiftçi Celal Midilli'nin maliyet tablosu:

	2022 SEZONU	2023 SEZONU
MAZOT:	19 lira (Mayıs)	40 lira
GÜBRE:	9 bin 500 TL	13 bin 500 TL
İLAÇ:	250 TL (Dekar)	500 TL
TOHUM:	15 bin TL (Ton)	17 bin 500 TL
BİÇME:	140 TL (Dekar)	220 TL

Ağustos ayı gıda fiyat artış oranları (yüzde)

AYLIK:	8,48	YILLIK:	72,86
--------	------	---------	-------

MALİYET VE KURAKLIK: ÇİFTE DARBE

Üreticiler bu yıl yüksek maliyetlerin yanı sıra kuraklığın da etkisiyle ciddi kayıplar yaşadı. Trakya'da tarımla uğraşan 66 yaşındaki emekli öğretmen Celal Midilli, geride kalan sezon ile ilgili kuraklık kayıplarına ve maliyetlere dikkat çekti.

Midilli, bir kısmı kiralık tarlada olmak üzere toplam 400 dekarlık bir alanda buğday ve ayçiçeği üretimi yaptığını söyleyerek ayçiçeğinde zarar ettiğini açıkladı: "En büyük sıkıntımız kuraklık ve girdilerin pahalılığı.

Verilen fiyat ve desteklerin azlığı

belimizi büküyor. Bu yıl kuraklığın etkisiyle ayçiçeğinde verim kaybımız yüzde 50'nin üzerinde oldu. Gerek Trakya Birlik gerekse de TMO ödemeleri hemen yapmıyor. En az bir ay sonra ödeme yapıyorlar. Bu enflasyon ortamında ödemelerin geç yapılması biz üreticileri bir kez daha mağdur ediyor. Sürdürülebilir bir tarım için yetkililerin daha duyarlı olması gerekiyor. Ayçiçeği özelinde üreticiler geçen yıldan daha az para kazanacak. Bu işe devam edebilmemiz için para kazanmamız gerekiyor. Para kazanma şansımız ise giderek yok oluyor. Maddi sıkıntılar arttıkça üretim yapmamız da zorlaşıyor. Buğdayda dekar başına 600-700 lira kalıyor bize. Ayçiçeğinde kuraklıktan dolayı o da olmadı. Birçok yerde biçerdöver tarlaya sokulmadı. Ben 1998 yılından bu yana çiftçilik yapıyorum. Daha önceki yıllarda para kazanabiliyorduk. Şimdi dayanabildiğimiz kadar dayanmayı düşünüyoruz."

Şimşek: 10,4 milyar dolarlık dış finansman güvenin göstergesi

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, ekonomide atılan adımların dış finansman kapılarını araladığını belirterek, "Hazirandan bu yana yurt dışından finans ve reel sektörümüz toplam 10,4 milyar dolar tutarında dış finansman sağladı. Bu, ülke ekonomisine duyulan güvenin en açık göstergesidir" dedi. Şimşek, kaynakların tüketimden ihracata ve yatırıma yönlendirileceğini söyledi.

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, son dönemde sağlanan dış finansmana dikkat çekti, ekonomiye yönelik adımların ardından finansmana erişimdeki problemlerin aşıldığını söyledi.

Bakan Şimşek, AA'ya yaptığı değerlendirmede, ekonomi politikalarında yürütülen rasyonel program sayesinde ülkeye olan güvenin giderek arttığını dile getirdi.

Son 1 ayda bankaların sağladığı finansmana dikkati çeken Şimşek, "Hükümete olan güvenin perçinlenmesiyle dış finansmanda yaşanan problemler de çözülüyor. VakıfBank, Yapı ve Kredi Bankası, Eximbank, Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası, Denizbank ve İş Bankası ağustos ve eylül aylarında çıktığı ihraçlarda yüksek oranda ilgi görürken, son bir ayda ülkemizin bu bankalarının yaptığı ihraçlarla toplam **2 milyar 57 milyon dolarlık finansman** sağlandı. Söz konusu bankaların ihraçlarına İngiltere, Orta Doğu, Avrupa, Amerika, Asya-Pasifik ülkeleri gibi çok geniş bir coğrafyadan ilgili oldu. Adeta önde gelen tüm ekonomiler Türkiye'yi yatırım için radarına aldı. Hazirandan bu yana yurt dışından bankacılık sektörümüz **6 milyar 767**

milyon dolar, bankalar dışı finansal kuruluşlarımız **367 milyon dolar** ve reel sektörümüz **3 milyar 266 milyon dolar** olmak üzere **toplam 10,4 milyar dolar** tutarında dış finansman sağladı. Bu, ülke ekonomisine duyulan güvenin en açık göstergesidir" diye konuştu.

"Fiyat istikrarını sağlamak için gerçekçi hedefler ortaya koyduk"

Şimşek, oluşturulan ekonomik güven ortamı ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın öncülüğünde başlatılan ikili görüşmeler sonrasında Körfez bölgesinde gerçekleştirdikleri temasların olumlu neticelerini aldıklarına işaret ederek, "Türk Eximbank, İslam Kalkınma Bankasının ticaretin finansmanı kuruluşu ITFC koordinatörlüğünde Körfez bölgesinden 8 finansal kuruluşun katılımıyla Türk ihracatının desteklenmesi amacıyla 277 milyon dolar tutarında 1 yıl vadeli yurt dışı kaynak temin etti" dedi.

"Reel sektöre yatırımcı ilgisi arttı"

Reel sektöre de yatırımcı ilgisinin arttığını dile getiren Şimşek, Arçelik'in de gittiği borçlanmada 400 milyon dolarlık finansman sağladığını ifade etti. Şimşek, Rönesans Holding'in de temmuzda UK Export Finance (UKEF) garantisi altında 781 milyon Euro (yaklaşık 834,4 milyon dolar) tutarında kredi sağladığına dikkati çekti.

"Kaynakları tüketimden ihracata ve yatırıma yönlendireceğiz"

Şimşek, fiyat istikrarının önemine vurgu yaparak, "Kalıcı refah, yüksek büyüme, yüksek istihdam, ilave dış kaynak için olmazsa olmaz fiyat istikrarı. Fiyat istikrarını sağlamak için gerçekçi hedefler ortaya koyduk. Kaynakları tüketimden ihracata ve yatırıma yönlendireceğiz. Rekabet gücünü kazanmak için finansmana erişim uygun koşullarda olmalı. Enflasyonu kalıcı şekilde tek haneye düşürebilirse firmalarımız makul maliyetlerle dünyadan 5-10 yıl vadeli kaynaklara erişecek. O zaman dünyada Türkiye ile rekabet edecek fazla ülke olamayacak." değerlendirmesinde bulundu.

Orta Vadeli Program'ın (OVP) da uluslararası piyasalara güven verdiğini ifade eden Şimşek, OVP'nin enflasyonla mücadele, mali disiplin ve yapısal reform olmak üzere üç temel bileşeni bulunduğunu, programın dördüncü unsurunun ise dış kaynak olduğunu söyledi.

Önceliğimiz, güvenli ve etkin bir ticaret rejiminin sağlanması

Ticaret Bakanı Ömer Bolat: Önümüzdeki dönemde temel önceliğimiz tüm yatırımcılar için güvenli ve etkin bir ticaret rejiminin sağlanmasıdır. Hükümet olarak ortak hedeflerimize ulaşmada yatırımcılara yardımcı olmaya hazırız.

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Türkiye-ABD İş Konseyi (TAİK) tarafından Goldman Sachs ev sahipliğinde 13. Türkiye Yatırım Konferansı düzenlendi.

Konferansa, Ticaret Bakanı Bolat'ın yanı sıra Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, TBMM Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Başkanı Mustafa Varank, Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi Başkanı Burak Dağlıoğlu, DEİK Başkanı Nail Olpak, TAİK Başkanı Mehmet Ali Yalçındağ, ABD ve Türkiye'den iş dünyası temsilcileri ile portföy yatırımcıları katıldı.

Bolat, konferansta, dünyanın yeni bir sanayi çağının eşiğinde olduğunu belirterek, yeşil ve dijital ekonominin, yeni ekonomik kalkınmanın iki parametresi haline geldiğini ve şirketler ile ülkeleri önceliklerini yeniden gözden geçirmeye ve sürdürülebilirlik için yenilikçi araçlar tasarlamaya zorladığını söyledi.

Pandemi sonrasında yaşanan jeopolitik çalkantılar ve kritik sektörlerdeki arz krizlerinin geleneksel üretim ve dağıtım stratejilerinin doğasını değiştirdiğine işaret eden Bolat, bu noktada küresel doğrudan yabancı yatırımların da düşüşte olduğunu ve yabancı yatırım çekme rekabetinin her zamankinden daha yüksek olduğunu aktardı.

Bolat, dijitalleşme ve çevre hedefleri doğrultusunda yatırımların yeniden yapılandırıldığını, tedarik zincirlerinin yeniden haritalandırıldığını ve endüstriyel üretimin dönüşüme uğradığını kaydetti.

100 milyar dolarlık ticaret hedefi

Küresel zorlukların, ülkeleri uyumlu eylemlerde bulunmaya zorladığını belirten Bolat, bu zorlukların üstesinden gelmeye yönelik eylemler yeniden şekillenirken, ABD ve Türkiye'nin her zamankinden daha yakın olması ve daha fazla işbirliği yapması gerektiğine inandıklarını dile getirdi.

Bolat, "Türkiye, ABD ile arasındaki 100 milyar dolarlık ticaret hacmi hedefini gerçekleştirmeye ve ekonomik ilişkileri geliştirmeye kararlı." dedi.

Ticaret Bakanı Bolat, hükümet olarak ABD ile ticari ilişkileri ilerletmek için harekete geçmeye ve inisiyatif almaya hazır olduklarını vurguladı.

"Türkiye, 2002-2023 döneminde 255 milyar dolarlık yatırım çekti"

Son dönemdeki verilerin Türkiye ekonomisinin gücünün ve ülke ekonomisine duyulan güvenin göstergesi olduğuna işaret eden Bolat, Türkiye'nin gayrisafi yurt içi hasılasının (GSYH) 2022'de 906 milyar dolarla son 8 yılın en yüksek seviyesine ulaştığını, bu yıl 1 trilyon doları aşmayı hedeflediklerini ifade etti.

Bolat, Türkiye'nin ihracatının geçen yıl 254 milyar doları aştığını belirterek, ihracatın Türkiye'nin ekonomik büyümesinin ana itici güçlerinden biri olduğunu kaydetti.

Türkiye'ye gelen doğrudan yabancı yatırım 2002'ye kadar 15 milyar dolar civarındayken 2002-2023 döneminde 255 milyar dolara yükseldiğini aktaran Bolat, imalat sanayinin GSYH içindeki payının son 10 yılda yüzde 22'ye yükseldiğini, Ar-Ge harcamalarının milli gelir içindeki payının da son 20 yılda 3 katına çıktığını söyledi.

"OVP, açık bir davet niteliğinde"

Bolat, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıkladığı Orta Vadeli Program'ın (OVP) enflasyonu düşürmek, mali disipline ve ihracatı artırıcı stratejilere odaklanmak gibi temel odak noktalarından bahsetti.

OVP'nin rasyonel, öngörülebilir ve şeffaf ekonomik araçlara yönelik bakış açısıyla potansiyel yatırımcılara Türkiye'ye açık bir davet niteliğinde olduğunun altını çizen Bolat, ülkedeki yatırım ortamının rekabetçi, iş dostu doğasını korumaya kararlı olduklarını vurguladı.

Bolat, dünya ekonomisinde yaşanan önemli zorlukların da farkında olduklarını belirterek, "Yeni dönemde finans sektörümüzü ve ekonomik kurumlarımızı güçlendireceğiz, özel sektörü destekleyeceğiz ve yatırım girişlerini teşvik edecek düzenlemeler yapmaya devam edeceğiz." diye konuştu.

"Uluslararası şirketler bölge merkezi olarak Türkiye'yi tercih ediyor"

Tedarik zinciri güvenilirliğinin önemi arttıkça Türkiye'nin üretim altyapısı ile genç ve vasıflı iş gücünün ABD'li yatırımcılar için daha cazip hale geleceğine inandıklarını belirten Bolat, Türkiye'nin 20 yılı aşkın süredir bölgesindeki ABD'li yatırımcı firmalar tarafından üretim ve ihracat üssü olarak konumlandırıldığını ve Türkiye'ye gelen doğrudan yatırım miktarının ciddi oranda arttığını söyledi.

Bolat, bölgedeki siyasi dalgalanmalara ve küresel ekonomik zorluklara rağmen uluslararası şirketlerin operasyonları için bölge merkezi olarak Türkiye'yi tercih ettiğini ifade ederek "Önümüzdeki dönemde temel önceliğimiz tüm yatırımcılar için güvenli ve etkin bir ticaret rejiminin sağlanmasıdır. Hükümet olarak ortak hedeflerimize ulaşmada yatırımcılara yardımcı olmaya hazırız." dedi.

Türkiye'nin devam eden teknolojik dönüşüm sürecine hizmet edecek projelerle özellikle ilgilendiklerini anlatan Bolat, yenilikçi, Ar-Ge yoğun, katma değeri yüksek ürün ve hizmet yatırımları ile yeşil ve yenilenebilir enerji yatırımlarını güçlü bir şekilde teşvik edeceklerini vurguladı.

"Yeni dönemde Türk-Amerikan ittifakı daha da önem kazandı"

Bolat, üretim üslerini dijital ve yeşil dönüşümün gereklilikleri doğrultusunda sürekli olarak çeşitlendirmeye çalışmaları nedeniyle ABD'li yatırımcıların da Türkiye'nin güçlü üretim altyapısından rahatlıkla yararlanabileceğine inandıklarını kaydetti.

Bu nedenle ABD firmalarıyla işbirliği yapmanın önemli bir fırsat olduğunu dile getiren Bolat, şöyle konuştu:

"Yeni dönemde Türk-Amerikan ittifakı daha da önem kazandı. İkili ilişkilerimizdeki zorlukların ve bekleyen sorunların da farkındayız. Ancak ekonomik işbirliğinin Türkiye-ABD ilişkilerinde her zaman olumlu bir gündem maddesi olabileceğinden de eminiz. Hepinizi Türkiye'deki yatırım fırsatlarından yararlanmaya davet ediyoruz. ABD ve Türkiye'deki iş çevreleriyle fırsatları değerlendirebilirsek 100 milyar dolarlık ikili ticaret hacmi hedefimize rahatlıkla ulaşabiliriz. Kararlılığımızı sürdürürsek bu başarılabılır."

En düşük memur maaşı 33 bin liraya çıkacak

İşıkhan: Memur ve memur emeklilerimiz için enflasyon hedeflemelerine göre Ocak 2024'te yapılacak artış yaklaşık yüzde 50'ye yaklaşacaktır. En düşük devlet memuru maaşı 22 bin 17 liradan yaklaşık olarak 33 bin lira seviyelerine çıkacaktır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat İşıkhan, memur ve emekli maaşlarına dair açıklamalarda bulundu.

İşıkhan, memur ve emekli maaşlarına yönelik çalışmaların devam ettiğini söyleyerek, "Memur ve memur emeklilerimiz için enflasyon hedeflemelerine göre Ocak 2024'te yapılacak artış yaklaşık yüzde 50'ye yaklaşacaktır. En düşük devlet memuru maaşı 22 bin 17 liradan yaklaşık olarak 33 bin lira seviyelerine çıkacaktır." dedi.

İşıkhan, "Çalışma tamamlandığında Cumhurbaşkanımıza sunulacaktır. İktidarımız boyunca emeklilerimizi, işçilerimizi, memurlarımızı enflasyona ezdirmedik. Bundan sonra da aynı anlayışla devam edeceğiz." diye konuştu.

1.9 milyon EYT'li yıl sonuna kalmadan maaşlarını alacak

EYT kapsamında 1 milyon 899 bin kişinin emeklilik işleminin yapıldığını söyleyen İşıkhan, maaşı henüz bağlanmayan EYT'lilerin yıl sonuna kalmadan haklarına kavuşacağını belirtti.

Seçim vaatleri kapsamında da pek çok düzenlemenin peyderpey hayata geçeceğini belirten İşıkhan, şöyle devam etti:

Bağkur prim gün sayısı düşürülecek

"BAĞ-KUR prim gün sayısı 9 binden 7 bin 200'e düşürülerek SSK'lılarla eşitlenecek. 1 milyon BAĞ-KUR'lumuzu kapsayacak. Aile Koruma Kalkanı kapsamında her ailede en az bir kişinin, gençler öncelikli olmak üzere çalışması, belirli süreyle sigorta primlerinin tamamının karşılanması sağlanacak. Ev kadınlarına isteğe bağlı sigorta kapsamında prim desteği verilecek."

Bakan Işıkhan, birinci dereceye ulaşmış tüm devlet memurlarına 3600 ek gösterge verileceğini de hatırlattı. Yaşlı bakım sigortasının da hayata geçirilecek düzenlemelerden olduğunu belirtti.

OECD'den Türkiye tahmini: Büyüme beklentisi değişti, enflasyon tahmini fırladı

OECD, Türk ekonomisine yönelik 2023 büyüme tahminini yükseltti, gelecek yıla ilişkin büyüme tahminini düşürdü. OECD raporunda 2023 yılı enflasyon beklentisi ise yüzde 44,8'den 52,1'e yükseltildi.

OECD'nin "Eylül Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu" yayımlandı.

Raporda, enflasyona karşı faiz artırımına karşın beklenenden daha güçlü gelişme gösteren ABD ekonomisinin bu yıl küresel ekonomideki büyümeyi destekleyeceği ve zayıflayan Çin ekonomisinin gelecek yıl küresel ekonomide baskı oluşturacağı kaydedildi.

OECD raporunda, "Küresel ekonomi 2023'ün ilk yarısında beklenenden daha dirençli kaldı. Ancak büyüme görünümü zayıf kalmaya devam etmekte. Para politikasının giderek daha görünür hale gelmesi ve Çin ekonomisinden beklenenden daha zayıf bir toparlanma ile 2024 yılında küresel büyümenin 2023'e göre daha düşük olacağı tahmin edilmektedir" ifadeleri yer aldı.

FAİZ UYARISI

OECD, enflasyonist baskıların azaldığına dair net işaretler gelene kadar merkez bankalarının faiz oranlarını yüksek tutması gerektiğini vurguladı.

OECD'nin 2023 ve 2024 yıllarına ilişkin ekonomik büyüme öngörülerine yer verilen raporda, hazıranda 2023 için yüzde 2,7 olarak açıklanan küresel ekonomide büyüme tahmini yüzde 3'e revize edildi.

Küresel ekonomide büyüme tahmini 2024 için ise yüzde 2,9'dan yüzde 2,7'ye indirildi.

Türkiye ekonomisine yönelik hazıranda 2023 yılı için yüzde 3,6 olarak açıklanan büyüme tahmini ise bugün yayımlanan raporda yüzde 4,3'e yükseltildi.

YIL SONU ENFLASYON TAHMİNİ YÜZDE 52,1

OECD raporunda Türk ekonomisinin gelecek yıla ilişkin büyüme tahmini yüzde 3,7'den 2,6'ya çekilirken, 2023 yılı enflasyon beklentisi ise yüzde 44,8'den 52,1'e yükseltildi. Enflasyonun 2024'te ise yüzde 39,2'ye ineceği öngörüldü.

Rusya-Ukrayna savaşının etkilerine en doğrudan maruz kalan Euro Bölgesi'ne yönelik bu yıl için büyüme tahminini yüzde 0,9'dan 0,6'ya çeken OECD, Almanya için 2023 büyüme beklentisini ise yüzde 0'dan yüzde eksi 0,2'ye indirdi. OECD, Alman ekonomisinin gelecek yıl yüzde 0,9 büyüyeceğini tahmin etti.

Örgüt, Euro Bölgesi için 2024 büyüme tahminini ise yüzde 1,5'ten 1,1'e indirdi.

ABD ekonomisi için 2023 büyüme tahminini de yüzde 1,6'dan 2,2'ye, 2024 için yüzde 1'den 1,3'e yükseltti.

OECD, Çin ekonomisinin bu yılki yüzde 5,1 ve gelecek yıl 4,6 büyüyeceği tahminine yer verdi.

Haziran ayında OECD, emlak piyasasında sorunlar yaşayan Çin'in bu yıl yüzde 5,4, gelecek yıl ise yüzde 5,1 büyüme öngörmüştü.

OECD, Almanya dışında yalnızca Arjantin'in bu yıl küçülmesini beklerken, Batı'nın kapsamlı yaptırımlara maruz kalan Rusya da dahil olmak üzere diğer tüm büyük sanayileşmiş ülkelerde büyüme öngördü.

Kıdem Tazminatı Fonu yeniden gündeme geldi

Özellikle çalışan kesimin tepkisi nedeniyle rafa kaldırılan “Kıdem Tazminatı Fonu”, yeniden tartışma gündemine geliyor. Hükümet, kıdem tazminatını kapsayacak şekilde yeni bir emeklilik sistemi ve buna bağlı fon oluşumunu denemeye hazırlanıyor.

MEHMET KAYA

Türkiye’de ikinci basamak emeklilik sistem inin getirilmesi ve buna kıdem tazminatının da dahil edilmesi yönündeki tartışma yeniden başladı. Orta Vadeli Programda 2024 son çeyreğinde zorunlu ikinci basamak emeklilik sigortasının başlayacağını açıklanmasının ardından Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz’ın bu sisteme kıdem tazminatı fonunun da eklenmesine sıcak bakacaklarını belirtmesine, işçi kanadı geçmişe kıyasla daha yumuşak bir açıklama yaptı. İşveren kanadı ise ilave prim yükü oluşturulmadan bir çözüm bulunması, hatta kıdem tazminatının bir yıla bir ay olan süresinin kısaltılmasını talep ediyor.

Hükümet, kıdem tazminatının da dahil olacağı şekilde yeni bir emeklilik sistemi ve buna bağlı fon oluşumunu denemeye hazırlanıyor. Bu konudaki çalışmalar 2007’de başlamış ve bazı denemelere rağmen özellikle işçi kesiminin tepkileri nedeniyle rafa kalkmıştı. Özellikle kıdem tazminatının fon biriktirmeye dayalı bir sisteme dönüşmesi yönünde bazı hedefler konsa da resmi bir düzenleme taslağı ya da müzakere hiçbir zaman ortaya çıkmadı. İkinci basamak emeklilik için ise 2020’de bir taslak hazırlanmış ancak yine resmi olmadan basın aracılığıyla tartışılmıştı. O dönemde çalışmanın adının “tamamlayıcı emeklilik sistemi” olduğu belirtilmişti.

Tamamlayıcı sigortada ‘zorunlu katılım’ sorunu

Orta Vadeli Programa tamamlayıcı emeklilik sistemine yönelik madde eklenmesinin ardından konu bir kez daha gündeme geldi. Sisteme yönelik çeşitli unsurlar dile getirilse de ana unsur olarak fon biriktirmeye dayalı, zorunlu katılımlı bir yapı öngörülüyor. Zorunlu katılım olduğu için yeni işe girecek herkes yanında, halen çalışmakta olanların da bu sisteme dahil olması gerekecek. Sisteme kıdem tazminatının da dahil edilmesi halinde, halen çalışanların haklarının nasıl korunacağı yanında, prim yükünün ne olacağının da çözülmesi gerekecek.

Tartışmanın başlamasının ardından TÜRK-İŞ yönetim kurulu bir açıklama yaparak kıdem tazminatı tartışmasının işçide endişe yarattığını belirtti. Açıklamada, ana amacın fon biriktirme olduğu belirtilerek kıdem tazminatı hakkını aşındıracak her türlü düzenlemeye karşı oldukları belirtildi. Buna karşılık, açıklamanın genel tonunun önceki açıklamalara kıyasla yumuşak olması dikkat çekti. TÜRK-İŞ’in kıdem tazminatının hak kaybı olacak şekilde değiştirilmesi halinde genel grev çağrısı yapacağına dair genel kurul kararı bulunuyor.

■ “1 YILA 1 AY” İŞÇİNİN KIRMIZI ÇİZGİSİ

İşçi konfederasyonlarından TÜRK-İŞ ve DİSK kıdem tazminatının değiştirilmesine yönelik düzenlemelere karşı olduklarını daha önce açıkladılar. HAK-İŞ ise herhangi bir kazanılmış hak kaybı ve 1 yıl için 1 aylık ücretin geriletmesi olmadan, işçinin mevcut kazanımlarını koruyacak şekilde bir düzenlemeyi müzakere edebileceğini açıklamıştı. İşveren tarafı ise özellikle yargı öncesi uzlaştırma düzenlemesinin çıkmasının ardından, 1 yıl için 30 güne karşılık gelecek bir prim yükünün fazla olacağını belirterek düzenlemeye karşı çıkıyor. Resmi olarak dillendirilmese de kıdem tazminatı aynı zamanda işyerinde kalış nedenlerinden biri olması nedeniyle de önem taşıyor.

Seçimden bu yana TL mevduatın payı 3 puan azaldı

BDDK verilerine göre, seçim sonrası hem TL mevduatın payını artırmayı hem de KKM'yi azaltmayı hedefleyen adımlara rağmen, haziran ayı başında yüzde 35 seviyesinde bulunan TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı, 8 Eylül itibariyle yüzde 32,3'e geriledi.

EMİRCAN YAMAN

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yayımlanan haftalık bankacılık sektörü verilerine göre Türk bankacılık sektörü genelindeki toplam mevduat miktarı 8 Eylül 2023 haftası itibarıyla 13 trilyon TL düzeyine ulaştı. Mevduat pastasının dağılımında ise son bir yıllık süre zarfında büyük bir değişim yaşandı. Verilere göre son 1 yılda toplam mevduat içinde Türk lirası cinsinden mevduatların payı keskin bir artış olsa da seçimlerden sonra ivme kaybı gerçekleşti.

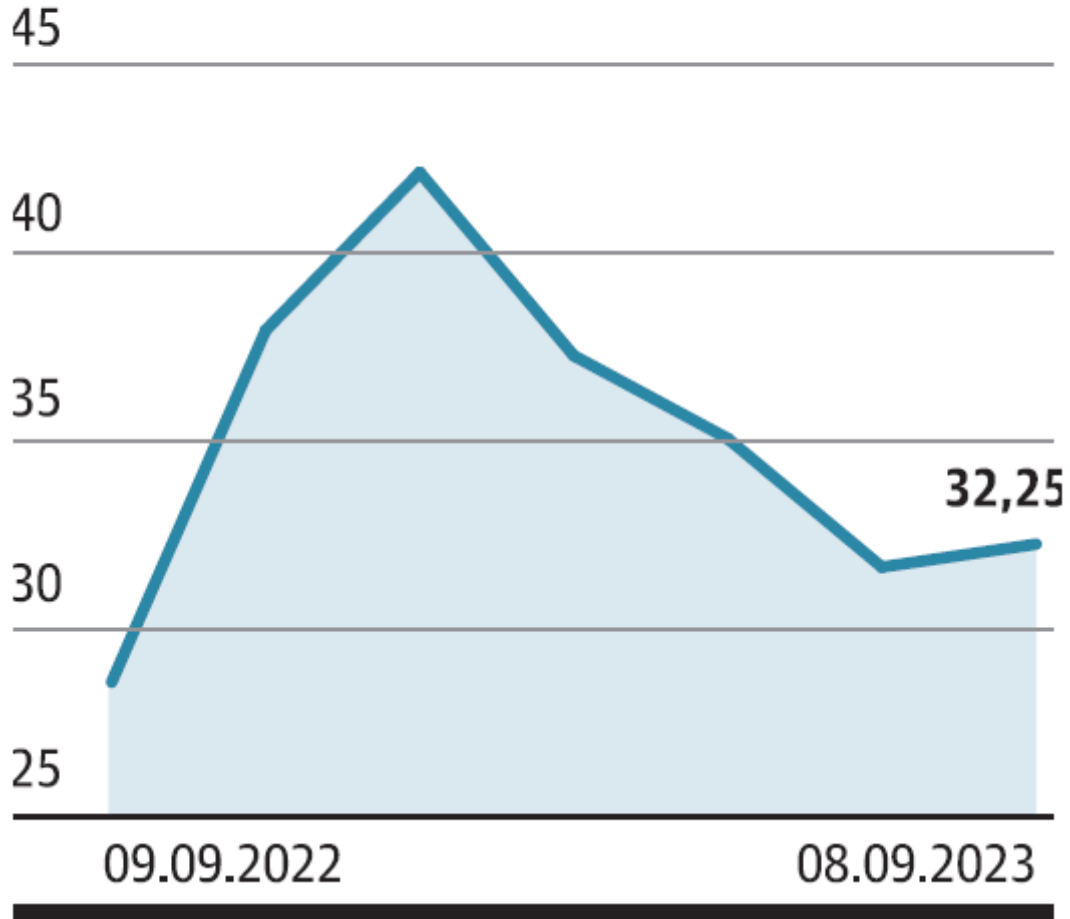
BDDK verilerine göre kur korumalı mevduat hariç Türk lirası cinsinden mevduatların toplam mevduat içindeki oranı 2022 Eylül'de yüzde 28,58'e kadar gerilerken, 8 Eylül itibariyle bu oran geçen yıla göre 377 baz puan artışla yüzde 32,35'e kadar çıktı.

Merkez Bankası'nın da haftanın ilk işlem günü bankalara gönderdiği yönetmelikle TL mevduat olarak adlandırmaktan vazgeçtiği KKM hariç TL mevduatın payı mart ayının son haftalarında yüzde 42,15'e kadar yükselmişti. Yeni ekonomi ve Merkez Bankası yönetiminin hem TL mevduatın payını artırmayı hem de KKM'yi azaltmayı hedefleyen adımlarına rağmen haziran başında yüzde 35,06 olan TL mevduatın oranı 8 Eylül itibariyle 281 baz puan geriledi. Kur korumalı mevduatların toplam miktarı 8 Eylül

2023 haftasında yıllık bazda yüzde 151 artışla 3 trilyon 332 milyar 606 milyon lira düzeyine ulaştı.

KKM miktarındaki dolar bazında yıllık artış ise yüzde 70,8 seviyesinde gerçekleşti. Kur korumalı mevduatların toplam mevduat içindeki oranı ise son bir yıllık süre zarfında yüzde 16,85'ten toplamda 872 baz puan artışla yüzde 25,57 seviyesine yükseldi. Fakat bu payın, TCMB'nin getirdiği KKM'den vadeli TL mevduata dönüş hedeflerinin ardından son bir aylık süre zarfında hedeflendiği kadar olmasa da düşüş gösteriyor. KKM'den dönüşüm hedefinin getirildiği ağustosun son haftasında bu pay yaklaşık yüzde 26,1 seviyesinde idi.

KKM hariç TL mevduatın toplam içindeki oranı (%)

Türkiye'deki miras alanı 21'e ulaştı

Türkiye'de bulunan dünyadaki en önemli arkeolojik alanlardan biri "Gordion antik kenti" ile "Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri"nin, UNESCO'nun Suudi Arabistan'ın Riyad şehrinde düzenlenen Dünya Miras Komitesi'nin Genişletilmiş 45. Oturumu'nda Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilmesiyle Türkiye'deki toplam miras alanı sayısı 21'e ulaştı.

UNESCO Türkiye Daimi Temsilciliğinden edinilen bilgiye göre, Dünya Miras Komitesi'nin Genişletilmiş 45. Oturumu'nda Türkiye'nin iki alanı daha Dünya Mirası Listesi'ne kaydedildi.

Gordion antik kenti, sahip olduğu özgün ve istisnai evrensel değerleri dolayısıyla Türkiye'nin 20. varlığı olarak Dünya Mirası Listesi'nde yerini aldı.

Frigler'in siyasi ve kültürel başkenti olarak bilinen Gordion Arkeolojik Alanı'nı oluşturan en önemli unsur Gordion Sitadel Höyüğü, Erken Dönem Frig kalesi surları ve anıtsal yapıları dönemin Anadolu'daki eşsiz örneğini teşkil ediyor.

Yaklaşık M.Ö. 2500 yıllarında (Erken Bronz Çağı) Gordion'da başlayan yerleşim şu anda antik kentin bitişiğinde yer alan Yassıhöyük Mahallesi'nde halen devam ediyor. 4 bin 500 yıllık uzun bir zaman dilimi süresince Gordion ve çevresindeki yerleşim çok az kesintiye uğrarken, bu durum 4 bin 500 yıllık yerleşim tarihiyle Gordion'u dünyanın en uzun süre yerleşimin görüldüğü nadir alanlarından biri yapıyor.

Bugünkü toplantıda da "Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri" Dünya Mirası Listesi'ne kaydoldu ve böylece Türkiye'deki toplam miras alanı sayısı 21'e yükseldi.

Her biri beş ayrı şehirde yer almasına karşın, ortak özelliklere sahip olan bu camiler, hipostil planlı anıtsal ahşap cami tipolojisinin Orta çağ Dönemi Anadolu'sundaki en önemli temsilcileri.

13. ve 14. yüzyıllarda özellikle Anadolu'nun iç ve batı bölgelerinde inşa edilen bu yapılarıdaki ahşap kullanımı, Türklerin Orta Asya ve Horasan bölgesindeki mimari üslubunu hatırlatmakla birlikte Anadolu'daki yerel gelişmeleri de yansıtıyor. Anadolu'daki ahşap destekli cami tipolojisinin erken örneklerini sunan bu yapılar, Türk mimarlık tarihinde önemli bir döneme tanıklık etmelerinin yanı sıra, Orta Çağ'dan günümüze kalan iyi korunmuş ahşap destekli camiler olmaları nedeniyle genel olarak İslam mimarlık tarihi açısından da önem sahip.

Bu camiler Beyşehir Eşrefoğlu Camii (Konya), Sivrihisar Ulu Camii (Eskişehir), Afyonkarahisar Ulu Camii, Kasabaköy Mahmut Bey Camii (Kastamonu) ve Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii (Ankara) olmak üzere beş ayrı yapıdan oluşuyor ve ülkemizin ilk seri adaylığını teşkil ediyor.

Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilen ve aynı zamanda ahşap oymacılığı açısından da önem taşıyan camilerin kapıları, minberleri, sütun başlıkları, tavan kirişleri ve konsollarında görülen özenli ahşap işçiliği; ustaların isimlerinin kayıtlı olduğu künde kari tekniğindeki ahşap minberleri ve "kalem işi" adı verilen bezemeleri olağanüstü bir marangozluk becerisi ve estetik anlayışı sergiliyor.

Türkiye'nin sahip olduğu evrensel ve kültürel değerlerin korunması, gelecek nesillere aktarılması ve ülkemizin tanıtımı açısından UNESCO tarafından Türkiye'nin iki alanının daha aynı oturumda Dünya Mirası Listesi'ne kaydolması büyük bir başarı olarak nitelendiriliyor.

Türkiye'nin UNESCO Daimi Temsilcisi, Dünya Mirası Listesi'ne giren iki alan nedeniyle onur duyduğunu söyledi

Türkiye'nin UNESCO Daimi Temsilcisi Gülnur Aybet, toplantıda yaptığı konuşmada, Gordion Antik Kenti ve Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri'nin listeye alınması dolayısıyla memnuniyetini dile getirerek bundan onur duyduğunu dile getirdi.

Aybet, bu kararların Anadolu'nun zengin kültürel mirasını koruma ve kutlama için paylaştıkları bağlılığı gösterdiğini belirterek iki alanın da Dünya Mirası Listesi'ne alınmasının bu tarihi eserleri korumak için çaba gösteren pek çok kişinin ve örgütün sayesinde olduğunu kaydetti.

Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri'nin yaklaşık 700 yıl önce inşa edildiğini aktaran Aybet, bu eserlerin yüzlerce yıllık tarih, kültür ve ruhaniliği yansıttığını ve Orta Çağ Anadolu'sunu tanımlayan sanatçılığı, yenilikçiliği ve kültürel farklılığı gösterdiğini ifade etti.

Aybet, Gordion'un zengin tarihiyle Anadolu'da binlerce yıl önce yaşayan insanların dayanıklılığını gösterdiğini ve bu antik kentin onların yaşantısına ışık tuttuğunu belirtti.

Gordion'un Dünya Mirası Listesi'ne kaydolmasını kutlamak amacıyla UNESCO Türkiye Daimi Temsilciliği ve Türkiye'nin UNESCO Daimi Temsilcisi Aybet'in ev sahipliğinde Riyad'da dün bir yan etkinlik de düzenlendi.

Etkinliğe UNESCO Daimi Temsilcileri, UNESCO Sekreteryası ve Dünya Miras Komitesi katılımcıları, Ankara Ticaret Odası, Polatlı Belediyesi, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Gürsoy Grup temsilcileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve UNESCO Türkiye Milli Komisyonu yetkilileri, Türkiye'nin Riyad Büyükelçisi Fatih Ulusoy ve Gordion Kazı Başkanı Prof. Brian Rose katıldı.

Süs bitkilerinde KDV sorunu ve fırsatlar

Ali Ekber YILDIRIM

20 Eylül 2023 Çarşamba

Türkiye'nin tarımda sahip olduğu potansiyeli yeterince değerlendirilemediğini her fırsatta dile getiriyoruz. Bu konuda önemli örneklerden birisi de süs bitkileri. Daha birkaç yıl öncesine kadar ithalatı ihracatından yüksek olan süs bitkilerinde yerel yönetimlerin alım politikası ve Avrupa'da üretimde yaşanan sorunlar Türkiye için önemli fırsatlar getirdi. İhracat, ithalatın 3 katına çıktı. Üstelik yaşanan sorunlara rağmen sektör üretmeye devam ediyor.

Türkiye Cumhuriyeti 100. yılını kutlarken, Türkiye İş Bankası da 99. yılını kutluyor. Son yıllarda tarım konusuna özel önem veren Türkiye İş Bankası, ülke genelinde özellikle büyük ovalarda hizmet veren şubelerini "Tarım İhtisas Şubesi"ne dönüştürüyor. Bu yıl 24 tarım ihtisas şubesine ulaşan İş Bankası, 2024'te yani 100. yılında bu şubelerin sayısını 50'ye çıkarmayı hedefliyor.

Dönüştürülen ve açılışı yapılan şubelerde çiftçilerle buluşarak sohbet ediyoruz. Bulunduğu bölgenin potansiyelini, yapılması gerekenleri, çiftçilerin sorunlarını ve güncel konuları karşılıklı konuşuyor, görüşlerimizi paylaşıyoruz.

Manisa Saruhanlı ile başladığımız bu sohbetler serisine Antalya Turunçova, Konya Karapınar ile devam ettik. Geçen Perşembe(14 Eylül) İzmir Bayındır'daydık. Türkiye İş Bankası'nın organizasyonu ile 19 Eylül'de Konya Cihanbeyli'de saat 11.00'de Ziraat Odası toplantı salonunda, 20 Eylül'de ise Konya Ereğli'de Ticaret Borsası salonunda çiftçilerle sohbet edeceğiz.

"Çiçeğin başkenti Bayındır"

İzmir'in Bayındır ilçesi "Çiçeğin Başkenti" olarak anılıyor. İzmir Tarım ve Orman İl Müdürlüğü'nün 2022 verilerine göre, Bayındır, 55 bin 741 hektar araziye sahip. Bunun yüzde 57,6'sı işlenebiliyor. Arazi işleme oranı bakımından Bayındır, İzmir'in 30 ilçesi arasında ilk sırada yer alıyor. İkinci sırada yüzde 53 ile Torbalı, üçüncü sırada ise yüzde 52 ile Tire geliyor. Süs bitkileri üretiminde İzmir'in ülke içerisindeki payı dış

mekân süs bitkilerinde yaklaşık yüzde 40, kesme çiçekte ise yüzde 14. Bunun çok büyük bölümü Bayındır'da üretiliyor.

Bayındır'a gitmeden önce Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Savaş Akcan'ı arayıp sektörle ilgili bilgiler aldım. Savaş Akcan söze KDV(Katma Değer Vergisi) sorunu ile başladı.

Yüzde 20 KDV çiçek sektörünün büyümesini engelliyor

Bitkisel üretim alanında katma değer vergisinin yüzde 20 olarak uygulanan tek ürün gurubunun süs bitkileri olduğuna dikkat çeken Savaş Akcan şu değerlendirmeyi yaptı: “ Tohumda KDV yüzde 1, sertifikalı fidanda yüzde 1, süs bitkilerinde yüzde 20. Bunu anlamakta ve anlatmakta zorluk çekiyoruz. Pandemi döneminde sektör büyük bir sıkıntıya girince KDV yüzde 8'e düşürüldü. Sonra tekrar yüzde 20'ye çıkarıldı. Bakanlık yetkilileriyle görüşüyoruz en azından yüzde 8'e düşürülsün diyoruz. Herkes bize “haklısınız” diyor. Ama vergiyi düşürmüyorlar. KDV bu kadar yüksek olunca kayıt dışılığı ciddi olarak teşvik ediyor. İklim krizi, küresel ısınmadan herkes şikâyetçi. Süs bitkisi, ağaçlandırma buna çare olacak en önemli üretimdir. Yani iklim krizini çözecek konulardan birisi süs bitkisi ve ağaçlandırmadır. Bugünkü vergilerle sektör her beş fidandan birini devlete veriyor. Bu da ciddi olarak sektörü zorluyor. Sektörün büyümesini engelliyor.”

İhracat ithalatın 3 katı

Katma değer vergisinin indirilmemesinin temel gerekçelerinden birisinin geçmişte ithalatın yüksek olması gösterildiğini hatırlatan Akcan: “Bakanlıkta 2018'de yapılan görüşmede “siz ithalatçı bir sektörsünüz bu vergiyi düşüremeyiz” demişlerdi. Bugün geline nokta süs bitkilerinde Türkiye'nin 40 milyon dolarlık ithalatı, 120 milyon dolarlık ihracatı var Yani üç katı ihracat var. Bunu daha da artırmak mümkün. Katma değer vergisi yüzde 8'e çekilse ihracat daha çok artar. Ama sektör vergi ile cezalandırılıyor. Bunu anlamak mümkün değil. “dedi.

Kayıtdışılık planlamayı engelliyor, vergi geliri düşüyor

Savaş Akcan, kayıtdışılık nedeniyle planlama yapılamadığını belirterek sözlerini şöyle sürdürdü: “Katma değer vergisinin yüzde 20 olması sektörü kayıtdışılığa itiyor. Bu nedenle sektörün envanter çıkarması bile mümkün olmuyor. Sektörde 1758 işletme var ama kimin ne kadar üretim yaptığı net olarak ortaya konulamıyor. Avrupa'dan bir talep geldiğinde bunu karşılamak için planlama yapılamıyor. Çünkü kayıtdışılık olunca kimin ne kadar ürettiği bilinmiyor. Pandemi döneminde KDV yüzde 8'e düşürülünce herkes faturalı iş yapmaya başladı ve devletin de ciddi bir vergi geliri oldu. Sonra bundan tekrar vazgeçildi ve şimdi yüzde 20 KDV uygulanıyor. Oysa, sektörümüzün önü çok açık bu verginin düşürülmesi ile sektör ihracatta büyük bir atak yapabilir.”

Avrupa’da üretim bitmek üzere, Türkiye için fırsat çok

Arazi kullanımında da sorunlar yaşandığını, arazi kiralalarının yüksek olduğunu hatırlatan Akcan, Menderes Havzası’na da sanayinin girdiğini ve üretim için arazi bulmanın her geçen gün zorlaştığını söyledi.

Avrupa’da süs bitkisi üretiminin bitmek üzere olduğunu belirten Akcan: “ Bunun iki önemli nedeni var. Birisi nüfus yaşlandı. Bizde kırsaldaki nüfusun yaş ortalaması 57-60 diyoruz. Avrupa’da bu 80 - 90’ı buldu. Dolayısıyla İtalya, İspanya, Hollanda, Almanya ve diğer birçok ülkede süs bitkileri üretimi bu yaşlı nüfus nedeniyle azaldı. İkincisi; son yıllarda enerji fiyatlarındaki aşırı yükselme ile üretim azaldı. Bu yönüyle bakıldığında da, Türkiye için çok büyük bir potansiyel doğdu. Sadece Avrupa da değil, Türk Cumhuriyetleri, Körfez ülkeleri, Libya, Irak, Suriye gibi yakın coğrafyadaki ülkeler için Türkiye büyük bir fırsat. Bizim için de buralar çok büyük bir pazar. Savaş çıkınca Rusya’ya uygulanan ambargo da Rusya’yı da Türkiye için cazip bir Pazar yaptı. Bu fırsatların değerlendirilmesi için sektörün, üretimin desteklenmesi gerekiyor. Bu desteği ne yazık ki göremiyoruz. Yıllardır büyük çabalarımıza rağmen KDV bile düşürülmedi” bilgisini verdi.

Özetle, süs bitkileri konusunda Türkiye’nin önünde çok büyük fırsatlar var. Ancak KDV engeli ve sektörün desteklenmemesi nedeniyle bu fırsatlar değerlendirilemiyor. Üretimi, üreticiyi destekleyen bir yapı oluşturulsa Türkiye bu alanda ciddi bir atılım yapacaktır. Bunu kim neden engelliyor?

■ İş Bankası tarımda geleneksel bankacılığın dışında çalışıyor

Türkiye İş Bankası Genel Müdür Yardımcısı İzlem Erdem, Bayındır Tarım İhtisas Şubesi açılışında yaptığı konuşmada özetle şu bilgileri verdi: “Çiçeğin kenti” olarak bilinen Bayındır’ın, başlıca yerleşim yerlerine, liman ve havalimanına, ulusal ve uluslararası ticarete köprü görevi gören merkezlere yakınlığıyla giderek daha da önem kazanıyor. İlçenin dış mekân süs bitkilerinin yanı sıra sebze-meyve ve zeytin üretiminde dikkat çeken bir üretim potansiyeli bulunuyor. 1948’den beri faaliyet gösteren Bayındır şubemizin tarımdaki potansiyelini bankamızın tarım bankacılığı vizyonu ile örtüştürerek burayı daha farklı bir yapıda hizmet sunmak üzere dönüştürmeye karar verdik. Tarım, kimya, tekstil, gıda gibi sanayideki birçok sektöre girdi sağlıyor. Milli gelir içindeki payına salt tarımın kendi büyüklüğüyle de sınırlı bakmamak lazım. Tarım sektörünün milli gelir içindeki payı gittikçe azalıyor. Buna karşın istihdam açısından bakıldığında çok daha yüksek bir paya sahip. Dolayısıyla gelir yaratma imkânı giderek azalma eğiliminde olan sektörün, önemli büyüklükte bir nüfusu doyurması gerekiyor. Bu da tarım sektöründe - dünyada olduğu gibi – ‘katma değeri artıracak neler yapmalıyız, bu anlamda ne tür sorumluluklar almalıyız’ sorularını hep karşımıza çıkarıyor. Son yıllarda yaşanan pandemi, jeopolitik gelişmeler, küresel iklim değişikliğinin neden olduğu ani hava olaylarının tarımın ne kadar stratejik bir sektör olduğunu, daha da önemlisi tarımın sürdürülebilirliğinin ne kadar yaşamsal olduğunu bir kez daha gösterdi. Kuruluşumuzdan bu yana tarıma hep finansman sağladık. Ama bu işin finansman sağlamanın ötesine geçmesi

gerektiğini düşünüyoruz. Tarımda önemli bir sorun olan verimlilikte artış ancak teknolojiyle mümkün olabilir. Ekosistemin tüm paydaşlarıyla etkileşim içinde olan bir kurum olarak biz de bu konuda katkı sunmanın görevimiz olduğunu düşünüyoruz. Tarım ihtisas şubelerimiz, bunun en önemli çıktılarından biri. Eğer tarım sektöründe geleneksel bankacılığın dışında bir şey yapmak istiyorsak bilgi paylaşımına imkân sağlamamız, teknolojiyi merkeze alarak çözümler üretmemiz gerekiyor. Bizim çiftçilerimizden öğrendiğimiz şeyler olduğu gibi buradaki kadim bilginin üzerine ekleyeceğimiz bilgiler de var. Bu işe bir yol arkadaşlığı olarak bakıyoruz. Ülkemizin verimli ovalarında açmaya başladığımız ve şu anda 24 olan tarım ihtisas şubemizin sayısını, Bankamızın 100. yaşını kutlayacağımız 2024'te 50'ye çıkarmayı hedefliyoruz.”

BAYINDIR ŞUBESİ 1948'DEN BERİ FAALİYETTE

Türkiye İş Bankası'nın Bayındır Şubesi 1948 yılından bu yana faaliyet gösteriyor. Bayındır Şubesi bundan sonra “tarım ihtisas şubesi” olarak hizmet vermeye devam edecek.

İzmir Bayındır Tarım İhtisas Şubesi'nin açılışına Bayındır Kaymakamı Emin Kaymak, Belediye Başkanı Uğur Demirezen, Türkiye İş Bankası Genel Müdür Yardımcısı İzlem Erdem, Tarım Bankacılığı Pazarlama Bölüm Müdürü Kerem Akıner, İzmir Ticaret Borsası Başkan Yardımcıları Ercan Korkmaz ve Bülent Uçak, Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Tarım satış Kooperatifleri Birliği Başkanı Hilmi Sürek, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği önceki dönem başkanlarından Halil Tokoğlu, Bayındır Ziraat Odası Başkanı Mehmet Gelir, Bayındır Süt Üreticileri Kooperatifi Başkanı Ali Günçe, çok sayıda üretici, yerel yöneticiler, banka yöneticileri katıldı. Bayındır Tarım İhtisas Şubesi Müdürlüğünü Okşan Talaz yapıyor.

■ Süt hayvancılığının merkezi

Bayındır süs bitkilerinin yanı sıra hayvancılıkta da çok önemli bir yere sahip. İzmir Tarım ve Orman İl Müdürlüğü verilerine göre; Bayındır, 94 bin büyükbaş hayvan varlığı ile İzmir'in 30 ilçesi arasında Ödemiş, Tire ve Kiraz'dan sonra 4.sırada. Küçükbaş hayvancılıkta ise 39 bin baş ile 12. sırada yer alıyor. Türkiye İş Bankası Bayındır Tarım İhtisas Şubesi açılışından sonra çiftçilerle sohbetimizde hayvancılık özellikle süt hayvancılığı ana konulardan birisi oldu. Çiftçiler özellikle çiğ süt fiyatının düşük olmasından şikâyet etti. Maliyetler artarken fiyatın artmamasından yakınarak mazotun litresinin 40 lirayı aşmasına dikkat çektiler. Küçük aile işletmelerinin zor günler yaşadığını belirten yetiştiriciler çiğ süt ödemelerinin çok geç yapılmasının da üreticileri zor duruma düşürdüğünü dile getirdi.

Adam Olacak Çocuk'taki puanlar: 10, 10, 10, 10!

Alaattin AKTAŞ

20 Eylül 2023 Çarşamba

Büyük sanatçı Barış Manço'nun on yıl kadar ekranlarda kalan popüler yarışma-eğlence programı "**Adam Olacak Çocuk**"ta beş çocuk olur, bunlar dönüşümlü olarak birer birer yarışır, diğer dört çocuk da puan verirdi ve puanlar hep aynıydı, zaten başka seçenek yoktu:

"10 puan, 10 puan, 10 puan, 10 puan!"

Acaba biz de yarın saat 14.00'te bilgisayarımıza düşecek açıklama metninde "**10 puan**" görür müyüz?

Merkez Bankası politika faizini yüzde 25'ten yüzde 35'e çıkarır mı?

"O kadar da olmaz" denildiğini duyar gibiyim. Niye olmasın!

Ağustos toplantısı öncesinde yüzde 17.5 düzeyinde bulunan faiz için en fazla 2.5 puan artış bekleniyorken de yüzde 25'e olmaz denilirdi; ama oldu.

Hem zaten biraz da olmak zorundaydı!

Enflasyon tahminini yüzde 58'e çıkaracaksın ama bu düzeyde kalınamayacağını da göreceksin (PPK metninde oran verilmeden yüzde 62'ye işaret ediliyordu), buna rağmen faiz artışında cimri davranacaksın!

Daha sonra yayımlanan orta vadeli programda yüzde 62 de çöpe atılacak ve yıllık tahmin yüzde 65'e çıkarılacak. Peki enflasyon yüzde 65 tahmin edilirken faiz ne olacak?

5 puan bekleniyor ama...

Kamuoyundaki genel kanı faizin 5 puan artırılarak yüzde 30'a çıkarılacağı yönünde...

Öyle bir duruma gelindi ki, faizin yüzde 30'a çıkarılması nötr bir etkide bulunacak. Klasik ifadeyle bu oran satın alındı.

Daha düşük kalacak bir politika faizi bir çuval incirin berbat olması demek! Şimdiye kadar yapılanlar boşa gidecek ve yapılmaya çalışılanlar anlamını yitirecek.

O yüzden yüzde 30'un altında bir faizi bekleyen yok sayılır.

Önemli olan yüzde 30'un üstüne çıkılıp çıkılmayacağı...

Faizin 7.5 puan artışla yüzde 32.5'e çıkarılacağını bekleyen de var ama bu yöndeki tahminler azınlıkta kalıyor.

Ya 10, 10?

Peki, perşembe günü Barış Manço'nun yarışmacı çocuklarının verdiği gibi 10 puan artış görme olasılığımız hiç yok mu?

Şu aşamada bu zayıf bir olasılık gibi görünüyorsa da eğer enflasyonla mücadelede bir şok yaratmak isteniliyorsa 10 puan artış hiç şaşırtıcı olmaz.

Yıllık enflasyon ağustos sonunda yüzde 59 düzeyinde, bu ayın artışı yüzde 3'ü aştığı takdirde yıllık oran daha da yukarı gidecek.

Zaten hükümetin resmi tahmini yüzde 65; üstelik bu düzeyde kalmak da zor görünüyor. Yaygın tahmin yüzde 70-75 arası.

Tabii ki faiz yıl sonundaki enflasyona göre değil önümüzdeki bir yıl gözetilerek belirlenmek durumunda.

Ama bizde işler pek öyle yürümüyor. Ya gerçekleşen enflasyona göre kıyaslama yapılıyor ya da kısa vadede ulaşılabilecek enflasyona göre. Dolayısıyla bir yıl sonrasının enflasyonu doğrusu kimsenin umurunda değil. Kaldı ki bir sonrasının enflasyonunun ne olacağını da kimse bilmiyor. Ama şu biliniyor; 2024 sonu için resmi tahmin zaten yüzde 33.

Bütün bunları dikkate aldığımızda Merkez Bankası'nın yarın faizi yüzde 35'e yükseltmesinde öyle çok da şaşılacak bir yön bulunmadığı ortaya çıkıyor.

Hem zaten bize yüksek gelen yüzde 35 yüksek değil; yüksek gelen yüzde 35 için tek seferde yapılması gereken 10 puan artış.

Merkez Bankası temmuz toplantısında artışı 2.5 puanda tutmasa da örneğin 5 puan yapsaydı, şimdi politika faizi 27.5 olacak ve 7.5 puanlık artışla yine yüzde 35'e ulaşacaktık.

Temmuzda hata yapıldı ve oradaki hata şimdi telafi edilebilir.

Yola kucağımızda taşla çıksaydık!

Çocukluğumdan hayal meyal hatırladığım bir anekdot var. Rahmetli dedem torunlarını toplayıp anlatırdı da sonunu neye bağlardı, onu hiç bilmiyorum.

"Eskiden uzun yola çıkacak olanlar başta ellerine bir taş alırlar ve bir süre öyle yürürlermiş. Sonra o taşı atınca bir anda hafifler ve yollarına daha rahat devam ederlermiş..."

Acaba Merkez Bankası da başlangıçta büyük bir taşla yola çıksa, örneğin haziranda 6.5 puan değil de çok daha yüklü bir artış yapsaydı temmuz ve ağustos toplamında yüzde 19'u aşan bir enflasyon yaşamaz mıydık?

Acaba orta vadeli programı çok daha farklı yapma olanağına kavuşur muyduk?

Muhtemelen öyle olurdu. Ama o fırsat kaçtı bir kere.

Kaldı ki tuttuk, hazirandaki 6.5 puan artıştan sonra temmuzda 2.5 puana indik, neyse ki ağustosta yeniden ayakları yere basan bir karara imza attık.

KKM yükü de azalır

Ekonomi yönetiminin KKM'den ve bu uygulamanın getirdiği yükten rahatsız olduğu malum. İşte faizdeki artış bu yönden de önemli.

KKM'de taban faiz Merkez Bankası'nın politika faizi ve dolayısıyla şu an yüzde 25. Bankaların hemen hemen tümü de KKM'ye taban faiz uyguluyor. Politika faizi ne kadar yükseltirirse, kurun faizden fazla artması durumunda Merkez Bankası'na binecek yük o kadar azalacak. Yıllık bazda söyleyelim; mevcut durumda kur yüzde 40 arttığında Merkez Bankası aradaki 15 puanı karşılayacak, faiz yüzde 35 olursa Merkez'in karşılayacağı kısım 5 puan olacak.

Ama tabii ki faiz artışı KKM'nin cazibesinin artması sonucunu da doğuracak. Bankalar TL mevduata geçiş durumunda yüzde 50 dolayında ve stopaj kesintisi olan faiz uygularken, örneğin yüzde 35'e çıkacak bir KKM faizi bu uygulamadan çıkmayı yavaşlatacak.

Artış, yabancıyı çekebilmek için de kaçınılmaz

Merkez Bankası'nın faizi artırmak zorunda olmasının birkaç nedeni var. Biri enflasyonla mücadele ve o konuya değindim. Kur bin takla atılarak çok fazla artırılmadığı halde ağustos gibi bir ayda yüzde 9 fiyat artışı yaşandı. Bu yüzden de kur artışına yol açacak bir faizin tercih edilmesi ekonomik intihar olur.

Çok önemli bir başka yön de tabii ki yurt dışından döviz girişini teşvik edecek bir faiz düzeyinin oluşması. Yabancıların dövizine ihtiyacımız var çünkü, hem de acil ihtiyaç.

Yabancı bu kur düzeyinden gelir; ama alırken de kazanmak ister. Yani faiz yüksek, böylece devlet iç borçlanma senetlerinin fiyatı ucuz olacak.

Hemen hemen aynı vadeli 100 lira nominal bedelli kağıdı faiz örneğin yüzde 15 düzeyindeyken 87 liraya almak var, faiz yüzde 25'e çıkınca aynı kağıdı bu sefer 80 liraya almak var. İşte alırken kazanmak dediğimiz durum.

Yabancıyı çekmenin iki yolundan biri bu. Diğer kuru çok yükseltmek ama o çok daha fazla tahribat yaratan bir durum. Faizin yükselmesinin yükü nasıl olsa daha sonraki yıllarda çıkıyor. Oysa yüksek kurun etkisi hemen görülüyor.

Yabancı tabii ki en çok şu durumu ister:

"Yüksek faizden, yani düşük fiyattan kağıt alayım, sonra da kur artmadı, hatta bir de düştü mü, hele hele çıkacağım zaman düşük kur mu var, bundan iyisi can sağlığı!"

Çaresizseniz bu koşulların oluşmasına zemin hazırlarsınız. Faizi yüzde 30 da yaparsınız, 35 de. Bu toplantıda yapmazsanız daha sonra yapmak durumunda kalırsınız. Ama geciktikçe maliyet de artar, o da bir gerçek...

Kişi başı net uluslararası yükümlülük 3.378 dolar

Naki BAKIR

20 Eylül 2023 Çarşamba

Net uluslararası yükümlülüğün kişi başına düşen ortalama tutarı, kişi başına milli gelirin yüzde 28,4'ü ile 2008'den sonraki dönemin en düşük düzeyine indi.

Kişi başı net yükümlülük/milli gelir dengesi, 2020'de yüzde 53'e kadar tırmanmıştı.

Kişi başına ortalama 'net' uluslararası yükümlülük, temmuz sonu itibarıyla 3.378 dolarla 2022 sonundaki düzeyinin de 329 dolar altına indi.

Kişi başına düşen uluslararası yatırım pozisyonu açığı, başka deyişle 'net' uluslararası yükümlülük temmuz sonunda 3.378 dolara, bunun kişi başına milli gelire oranı da yüzde 28,4'le 2008 sonrasının en düşük düzeyine indi. Bu denge 2020'de yüzde 53'ü aşmıştı.

Merkez Bankası'nın açıkladığı verilere göre yabancıların Türkiye'deki toplam varlık ve alacakları ile Türklerin yurt dışındaki varlık ve alacakları arasındaki dengeyi gösteren uluslararası yatırım pozisyonunda, ilk yedi ayda net bazda iyileşme yaşandı. 2022 sonunda 308,4 milyar dolar olan Türklerin yurt dışındaki varlıkları yüzde 3,1 azalarak temmuz sonunda 298,7 milyar dolara gerilerken, yabancıların Türkiye'deki varlıklarının hacmi ise yüzde 5,7 ile daha fazla küçülerek 588,9 milyar dolara indi. Böylece Türkiye'nin uluslararası yatırım pozisyonunda 2022 sonunda 316,1

milyar dolar olan açık, temmuz sonunda 290,2 milyar dolara düştü.

Uluslararası yatırım pozisyonu kapsamında yükümlülükler 2017 yılında 691,6 milyar dolarla en yüksek yıllık düzeyi görmüş, varlıkların 249,5 milyar dolar olduğu anılan yılda 'net' uluslararası yatırım pozisyonu (açık) da 442 milyar dolarla tarihi rekorunu kırmıştı. Orta Vadeli Program'da (OVP) 2023 için 85 milyon 917 bin kişi olarak öngörülen 'yıl ortası nüfus' tahmini baz alındığında, temmuz sonu itibarıyla yurt dışı yerleşiklerin Türkiye'deki varlıklarının hacmine göre kişi başına ortalama uluslararası yükümlülük 6.854 dolar ediyor.

Kişi başına milli gelir ile kişi başına uluslararası yatırım pozisyonu açığı karşılaştırması								
	Kişi başı M.G. (\$)	Yükümlülük (milyar \$)	K. B. Yüküm. (\$)	Varlık (milyar \$)	K. B. Varlık (\$)	Net UYP (milyar \$)	Kişi başı Net UYP (\$)	K.B.UYP/ K.B.M.G (%)
2012	11.675	656,2	8.676	231,0	3.055	-425,1	-5.621	-48,1
2013	12.582	636,0	8.295	244,6	3.191	-391,3	-5.104	-40,6
2014	12.178	686,2	8.832	250,2	3.221	-436,0	-5.611	-46,1
2015	11.085	598,6	7.602	229,2	2.911	-369,4	-4.691	-42,3
2016	10.964	580,8	7.277	235,7	2.953	-345,1	-4.324	-39,4
2017	10.696	691,6	8.558	249,5	3.088	-442,0	-5.470	-51,1
2018	9.793	582,9	7.108	247,6	3.019	-335,3	-4.089	-41,8
2019	9.195	578,1	6.952	270,1	3.248	-308,0	-3.704	-40,3
2020	8.600	637,4	7.623	254,9	3.049	-382,5	-4.574	-53,2
2021	9.592	537,9	6.352	287,9	3.399	-250,0	-2.952	-30,8
2022	10.659	624,5	7.323	308,4	3.616	-316,1	-3.707	-34,8
2023*	11.897	588,9	6.854	298,7	3.477	-290,2	-3.378	-28,4

*2023 için, OVP'deki 'yıl ortası nüfus' tahmini ile haziran sonu itibarıyla yıllıklandırılmış dolar cinsi GSYH baz alındı.

Buna göre kişi başına ortalama uluslararası varlık 3.477 dolar. Kişi başına ortalama net uluslararası yükümlülük ise 3.378 dolar düzeyinde. Söz konusu tutar, 2012'de 5.621 dolarla bugüne kadarki en yüksek yıllık düzeyine ulaşmıştı. 2021'de 2.952 dolara kadar inen kişi başına ortalama uluslararası yükümlülük, 2022 yılında yeniden artarak 3.707 dolar olmuştu. Söz konusu tutar, bu yıl temmuz sonu itibarıyla 2022 sonundaki düzeyinin 329 dolar, 2012 sonundakinin ise 2.244 dolar altında kaldı.

Kişi başı milli gelir artıyor

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı ikinci çeyrek gayri safi yurt içi hasıla (GSYH) verilerine göre milli gelir bu yıl nisan-haziran döneminde 271,5 milyar dolar olurken, son dört çeyreğin toplamında 1 trilyon doları aştı. OVP'de 2022'de 10.659 dolar olan kişi başına milli gelirin 2023'ün tamamında 12.415 dolara çıkacağı tahmin edildi. Haziran sonu itibarıyla yıllıklandırılmış verilere göre son bir yılda 1 trilyon 22,2 milyar dolar olan GSYH ve yine OVP'deki 2023 yıl ortası nüfus tahmini baz alınarak yapılan hesaplama, son bir yıl itibarıyla kişi başı milli gelirin 11.897 dolar olduğunu gösterdi.

Kişi başı yükümlülük/milli gelir dengesi

Temmuz sonu itibarıyla uluslararası yatırım pozisyonundaki açığın (net yükümlülüğün) kişi başına düşen ortalama tutarı, kişi başına milli gelirin yüzde 28,4'ü düzeyinde oluştu. Bunun 2008'deki yüzde 24,4 oranından sonraki en düşük düzey olduğu belirlendi.

Uluslararası yatırım pozisyonu (milyon \$)			
	Aralık 2022	Temmuz 2023	Değ(%)
Türklerin yurt dışındaki varlıkları	308.351	298.694	-3,1
Doğrudan Yatırımlar	55.984	59.100	5,6
Portföy yatırımları	2.758	3.052	10,7
Hisse senetleri	1.176	1.494	27,0
Borç senetleri	1.582	1.558	-1,5
Diğer yatırımlar (efektif, mevduat, kredi vb.)	120.873	124.919	3,3
Rezerv varlıklar	128.736	111.623	-13,3
Yabancıların TR'deki varlıkları (TR'nin yükümlülüğü)	624.464	588.905	-5,7
Doğrudan Yatırımlar	204.379	154.619	-24,3
Portföy yatırımları	93.300	89.939	-3,6
Hisse senetleri	28.773	28.110	-2,3
Borç senetleri	64.527	61.829	-4,2
Diğer yatırımlar	326.785	344.347	5,4
Efektif ve Mevduatlar	88.532	103.796	17,2
Krediler	179.149	181.250	1,2
Ticari Krediler	51.882	52.021	0,3
SDR Tahsisatları	7.222	7.280	0,8
ULUSLARARASI YATIRIM POZİSYONU (NET)	-316.113	-290.211	-8,2

2000 yılında yüzde 35,2 olan, 2001'de yüzde 40'ı aşan bu denge, yıllar itibarıyla iniş çıkışlı bir seyir izleyerek ilk kez 2017'de yüzde 50'yi aşmış, 2020'de ise yüzde 53,2 ile en yüksek düzeyine ulaşmıştı.

Buna göre 2020'de kişi başına milli gelirin yarısından fazla uluslararası net yükümlülüğü varken, Temmuz 2023 itibarıyla bu denge yaklaşık dörtte bire geriledi.

Varlık-yükümlülük dağılımı

Türklerin yurt dışındaki toplam varlıklarının 59,1 milyar dolarını doğrudan yatırımlar oluştururken, portföy yatırımlarının hacmi 3,1 milyar dolarla daha düşük kalıyor. Varlıkların en büyük bölümünü ise yurt dışındaki efektif, mevduat ve kredi alacakları oluşturuyor.

Türkiye'nin yükümlülüğü niteliğindeki yabancıların Türkiye'deki varlıkları içinde 154,6 milyar dolarlık doğrudan yatırım, 89,9 milyar dolarlık da portföy yatırımı yer alıyor. Söz konusu yükümlülüklerin toplam hacminde en büyük bölümü ise 344,3 milyar dolarla efektif ve mevduatlar, krediler ve ticari krediler oluşturuyor.

UYP Nedir?

Uluslararası Yatırım Pozisyonu (UYP); bir ekonomideki yerleşik kişilerin, doğrudan sermaye yatırımları, hisse senedi, tahvil, bono vb. şeklindeki portföy yatırımları ve efektif, mevduat, kredi vb. diğer yatırımları dolayısıyla yurt dışı yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ile rezerv varlık olarak tuttukları altın ve döviz şeklindeki finansal varlıklarının toplamı ile yurt dışı yerleşiklerin ülkedeki aynı tür varlık ve alacakları, başka deyişle yerleşiklerin yurt dışı yerleşiklere olan finansal yükümlülükleri toplamının belli bir tarihteki stok değerleri arasındaki dengeyi gösteriyor.

Yurt dışında yerleşik kişilerden, başka deyişle diğer ekonomilerden alacaklar ve sahip olunan varlıklar, yurt dışı yerleşiklerin ülkedeki aynı tür stokundan düşükse, uluslararası yatırım pozisyonu açık veriyor.

Abdulkadir Selvi

Azerbaycan ile Ermenistan arasında savaş sesleri mi

1- “Parayı takip et, o seni katile götürür” derlerdi. ABD’nin, İran’ın bloke edilmiş olan 7.5 milyar Euro’sunu serbest bırakacağı bilgisini aldığı andan itibaren, ‘Bu neyin bedeli?’ sorusu aklımdan çıkmıyordu.

2- İran’ın bloke edilen parasının 6 milyar doları Güney Kore tarafından serbest bırakıldı. İran Merkez Bankası Başkanı Ferzin, paranın İran bankalarının Katar’daki hesabına aktarılacağını açıkladı.

3- ABD Dışişleri Bakanı Blinken anlaşmadan dolayı İngiltere ve Güney Kore’ye teşekkür edince, “İşin arkasından yine bir İngiliz parmağı çıktı” demekten kendimi alamadım.

4- İran, “Büyük şeytan” dediği ABD ile bir kez daha anlaştı.

5- Bu sırada eşzamanlı olarak iki gelişme yaşandı. İran, “Ermenistan’a saldırı olursa müdahil oluruz” diye açıklama yaptı.

6- Paşinyan’ın eşi Anna Hakopyan, Ukrayna’ya giderek Zelenski’nin eşi Olena Zelenski ile buluştu. Azerbaycan aleyhine konuştu ve savaşta Ukrayna’nın yanında olduklarını açıkladı.

7- Ermenistan, tarihinde ABD ile ilk kez ortak askeri tatbikat düzenledi. Bunun Rusya açısından sembolik anlamı büyüktü.

8- Ukrayna’da Rusya’yı yenilgiye uğratamayan, beşinci kol faaliyetlerine rağmen Putin’i deviremeyen ABD, Ermenistan üzerinden yeni bir cephe açmak için

harekete geçti. ABD'nin amacının Ermenistan'dan yeni Ukrayna, Paşinyan'dan yeni Zelenski yaratmak olduğu ortaya çıktı.

9- Eşzamanlı olarak Karabağ'da sözde Cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı. Ankara ve Bakü seçimi sert bir dille kınadı.

10- Putin, ABD'nin yeni hamlesini gördü.ABD ile ortak tatbikat yapan Paşinyan'a, "Karabağ, Azerbaycan toprağıdır" diye mesaj verdi. Azerbaycan'ın yanında yer aldı. Putin böylece Karabağ'ın tamamının alınması için Azerbaycan'a yeşil ışık yaktı.

11- Karabağ'da Rus Barışı Koruma Birlikleri bulunuyor. ABD, Ermenistan ile Azerbaycan'ı savaştırarak Rusya-Türkiye ve Azerbaycan'ı uzun sürecek bir savaş sarmalının içine sokmayı amaçlıyor.

12- Cumhurbaşkanı Erdoğan ise Paşinyan'a, ülkesini savaşa sürükleyen Zelenski'nin durumunu ve Ukrayna'nın ne hale geldiğini unutmama mesajını gönderdi. Dörtlü zirve önerdi. "Sayın Putin, Sayın Aliyev, şahsım ve Paşinyan hep birlikte dörtlü olarak bir toplantı yapalım" dedi.

13- Dün Azerbaycan, Karabağ'daki Ermeni ayrılıkçılarına karşı anti terör operasyonu başlattı. Operasyon etkili oldu. Ermenistan Savunma Bakanlığı, Karabağ'da Ermenistan ordusuna bağlı askerlerin bulunmadığını açıkladı.

KARABAĞ'IN TAMAMI ALINABİLİR

Bunlar denemeler. ABD, Rusya'yı yıpratmak için Ukrayna'dan sonra ikinci bir cephe açmaya hazırlanıyor ama ABD'nin hesabı ters tepecek. Çünkü Türkiye ve Rusya'nın tam desteğini alan Azerbaycan, kendi toprakları olan Karabağ'ın tamamını alabilir. İlham Aliyev dün askeri kıyafetleri içinde yumruğunu göstererek Ermenistan'a, "Aklınızı başınıza alın. Yumruk buradadır, yerindedir. Bir daha bize karşı bir harekât olursa başınızı ezeceğiz" demişti. Paşinyan bu uyarıyı dikkate almayıp, Amerika'nın gazına gelirse, Aliyev, bir kez daha kameraların karşısına geçip, "Ne oldu Paşinyan?" diye yeni bir video çekebilir.

İMAMOĞLU İLE KILIÇDAROĞLU ARASINDA KÖPRÜLER ATILDI

CHP'nin Afyon ve İzmir kongrelerinde olaylar çıktı. Konya kongresi gergin geçti. Kavgalı kurultaylar daha büyük kavgaların habercisi olarak görülüyor. CHP Genel Merkezi bu tabloyu, "Kılıçdaroğlu ile CHP'nin kavgalı kurultaylar dönemi sona ermişti. Özgür Özel geldi, kavgalı kongreler başladı" diye yorumluyor. Ama asıl kaygı İstanbul kongresi için duyuluyor. İstanbul kongresi için 1 Ekim tarihi belirlenmişti. Ancak Meclis'in açılışına denk geldiği fark edilince, 8 Ekim'e alındı. "İstanbul kongresini kazanan büyük kurultayı alır" deniliyor. O nedenle hem Kılıçdaroğlu hem Ekrem İmamoğlu İstanbul kongresine çok asılıyorlar.

KAVGALI KONGRELER

İstanbul kongresine gergin bir ortamda gidiliyor. Kılıçdaroğlu bunu gördüğü için ortak bir aday çıkarmak için çalışıyor. Ama 3 haftadır İstanbul için bir aday bulamadı. İstanbul'da ilçe başkanları ile yaptığı toplantıda da sonuç alamadı. İstanbul İl Başkanlığı için Cemal Canpolat, Selçuk Sarıyar ve Özgür Düzgün isimleri ön plana çıkıyor. CHP Genel Merkezi, Selçuk Sarıyar'a daha yakın duruyor. Ama 'İmamoğlu daha güçlü bir aday çıkarırsa, İstanbul'u kaybederiz' korkusuyla araştırmalar sürüyor. Dilerim 8 Ekim tarihi geçmeden Kılıçdaroğlu bir aday çıkarır.

GERGİNLİĞE NEDEN OLDU

Bu arada Ekrem İmamoğlu'nun, ilçe başkanlarıyla yapılan toplantıya alınmaması ise, Kılıçdaroğlu ile aralarındaki köprülerin tamamen atılmasına yol açtı. İmamoğlu, bir gece önce Genel Merkez'den aranarak ilçe başkanları toplantısına davet edilmiş, bir gün sonra ise iptal edilmişti. İmamoğlu, Menderes'in kabrini ziyaret sırasında bu durumu Kılıçdaroğlu'na iletmiş ancak CHP Lideri, kapalı bir toplantı olacağını belirterek, İmamoğlu'nun toplantıya gelmemesini istemişti. Bu gelişme İmamoğlu cephesinde, "İptal kararının arkasında Kılıçdaroğlu'nun olduğu netleşti" diye yorumlandı. Bu durum ciddi gerilime neden oldu. Bazı ilçe başkanlarının toplantıda, Kılıçdaroğlu'na bunun hesabını sorduğu biliniyor. Bu gerilim İstanbul İl kongresine taşınacak gibi gözüküyor.

İKİ İHTİMAL

İstanbul İl kongresiyle ilgili iki ihtimalden söz ediliyor.

- 1- Özgür Özel, CHP'de bir heyecan oluşturmadı. Ekrem İmamoğlu, İstanbul kongresini kazanırsa CHP Genel Başkanlığı'nı düşünebilir.
- 2- İstanbul kongresini Kılıçdaroğlu kazanırsa, Ekrem İmamoğlu bu kez İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı garantiye almak için her türlü uzlaşmaya yanaşır.

İYİ PARTİ DİK DURABİLECEK Mİ

MERAL Akşener, seçim ittifakı yapmayacakları konusunda her gün yeni bir adım atıyor. İYİ Parti sözcüleri yerel seçime kendi adaylarıyla gireceklerini açıkladıkça, CHP medyası hop oturup hop kalkıyor. Öyle ki Meral Akşener'i ellerine geçirseler bir kaşık suda boğacaklar. Ama Akşener sonunda çark edip, İstanbul ve Ankara'da ittifak yaparsa demokrasi kahramanı olacak. CHP medyasını, "Akşener'e bu kadar saldırmayın, yarın lazım olabilir" diye uyarıyorum, başka bir şey demiyorum. Çünkü bildiklerim var.

Buraya noktayı koyup İYİ Parti cephesinden bir değerlendirmeyi paylaşmak istiyorum. CHP medyası, İYİ Parti'yi, "Ekrem İmamoğlu ve Mansur Yavaş'ı desteklemezseniz Ankara ve İstanbul iktidarın eline geçer" diye eleştiriyor.

CUMHURBAŞKANLIĞI MI BÜYÜK İBB BAŞKANLIĞI MI

20.09.2023

İYİ Partililer bu değeriendirmeyi haksız buluyor: “Cumhurbaşkanlığı mı önemli İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı mı? Meral Hanım, Kılıçdaroğlu’nun Cumhurbaşkanlığı seçimini kazanamayacağını söyledi. ‘İmamoğlu ile kazanılır’ dedi. Ama dikkate alınmadı. Cumhurbaşkanlığı seçimi kaybedildi. Bundan dolayı Kılıçdaroğlu suçlanmıyor ama sanki İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı’ndan önemliymiş gibi İYİ Parti’ye ‘Niye ittifak yapmıyorsunuz’ diye saldırılıyor” diyorlar.

Bu onların görüşü. Benim görüşüm ise farklı. Bildiklerim var dedim. Yakında yazacağım.

Esfender KORKMAZ

Faiz çıkmazı devam edecek

Yaşamakta olduğumuz TL krizi, yüksek enflasyon, döviz sorunu gibi ekonomik sorunların temelinde, politikasızlığın getirdiği güven sorunu, hukuk ve demokrasi sorunu ve yolsuzluğun tırmanması yatıyor. AB, 2022 Türkiye raporunda da bu nedenlerle Türkiye ile AB görüşmelerinin durdurulduğu açıklandı.

Bu kırılgan yapı içine, yanlış faiz politikası da girince ekonomide derin bir göçük oluştu ve bu günlere geldik.

Bir ekonomide istikrar sorunu varsa, istikrar programı yapılır ve istikrar politikası uygulanır. Seçim sonrasında rasyonel politikalara geçileceği açıklandı, ama hâlâ geçilmedi.

Söz gelimi OVP, inandırıcı olmadı. Zira çözüm yolu yok, yalnızca hedef ve temenni var.

Söz gelimi; Enflasyonu önlemede uygulanacak politika ve tedbirler içinde “*Ekonomik Aktivitenin ivmesi, uygulamaya konulacak politikalarla enflasyonist baskı oluşturmayacak şekilde yönlendirilecektir. Tüketim artışlarını önleyecek tedbirler alınacaktır*” deniliyor.

Allah aşkına; burada alınacak tedbirlerin neler olduğunu anlayan var mı? Bu anlayışın rasyonel politikalarla ne ilgisi var? Yerli ve yabancı sermaye olarak bu tür yuvarlak laflara kim güven duyar? Önceki ekonomi yönetimi ile seçim sonrası oluşturulan şimdiki ekonomi yönetimi arasında ne fark var?

Dahası; eksi reel faizin getirdiği TL’den kaçışı önlemek için icat edilen kur korumalı mevduat gibi bazı önlemler, bugün başka yanlışlarla, mesela bankaları sıkıştırmakla önlenmeye çalışılıyor. Kademeli faiz artışı yapılıyor, ancak eksi reel faizden çıkılması mümkün görünmüyor.

Ülkede krizden çıkış politikaları konuşulmuyor, MB’nin faizleri kaç yüzdelik puan artıracığı tartışılıyor. Gerçekte ise eğer MB gösterge faizi TÜFE’nin üstüne çıkarılmazsa ve bu nedenle eksi reel faiz devam ederse, sonuç değişmeyecektir.

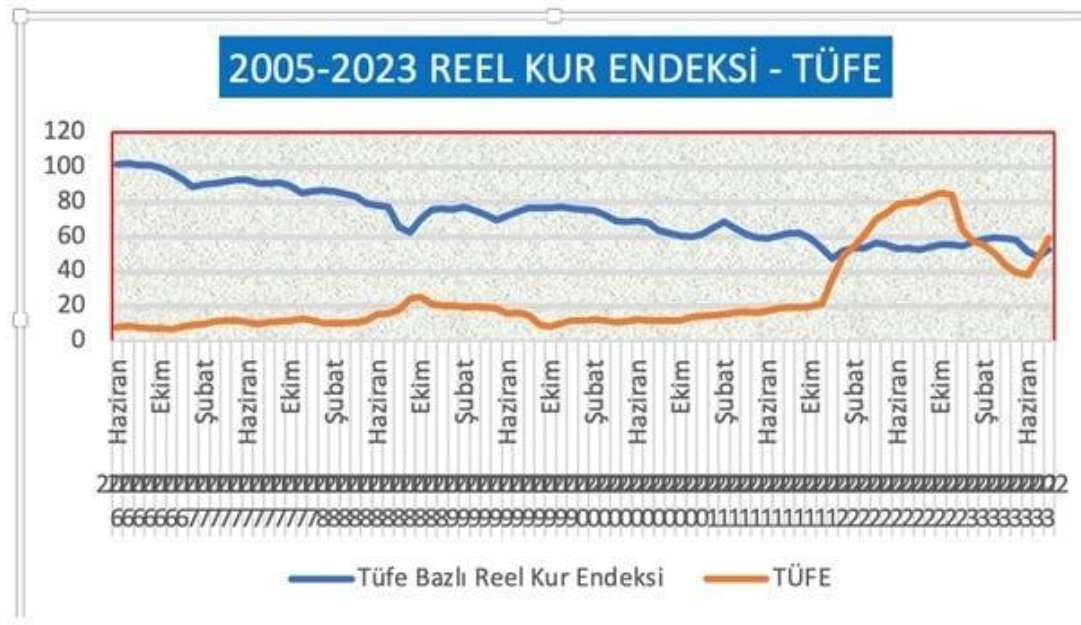
Hükûmetin ve MB'nin reel faiz yerine bankaları TL'de tutmaya zorlaması, bankaları da zor duruma düşürecektir.

Eksi reel faiz devam ettikçe, TL değer kaybetmeye devam eder. TL'den kaçış alanlarından birisi borsa hızlı balon yaptı. Geride yine döviz ve altın kaldı.

Bir yandan bir yıl içinde ödememiz gereken kısa vadeli dış borçlar ile bir yıllık beklenen cari açık 300 milyar dolara yaklaşıyor. Eğer ekonomide durgunluk olursa; cari açık azalır. Bu defa da özel sektör dış borçlarını ödemede zorlanır. Bankalar zora girer. Kriz derinleşir.

Kaldı ki; hükûmet yerel seçimler öncesi ekonomiyi canlı tutmanın her yoluna başvuracaktır. Bu defa da cari açığın ve dış borçların finansmanı zora girecek, yeni kur şokları olacaktır. Türkiye şartlarında kur artışları, ithalat fiyatlarını artırıyor ve kendinden daha yüksek oranda enflasyona neden oluyor.

Söz gelimi; 2017 haziran ayında MB TÜFE bazlı reel kur endeksi 101,76 idi. Yani TL çok az değerliydi. Kur dengede sayılırdı. Aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi, TL değer kaybettikçe, TÜFE de artmaya başladı. 2022 yılında TÜFE, TL değer kaybından daha yüksek oranlara çıktı.

Kur artışını önlemenin tek yolu, reel faiz vermek, TL'den kaçışı durdurmak ve bu yolla yabancı yatırım sermayesi çekmektir.

Öte yandan, faiz tek başına bozar ve fakat tek başına düzeltmez. Faiz politikasının diğer iktisat politikaları ile birlikte ve bir istikrar programı içinde düzenlenmesi gerekir.

Türkiye sürekli nominal faizi konuşuyor. Gerçekte yüksek enflasyon nominal faizlerde yanılgıya neden olur. Bu nedenle enflasyonun etkisini bertaraf etmek ve reel faizi konuşmak gerekir.

Bir para politikası aracı olarak faizin, ekonominin içinde bulunduğu konjonktüre göre iktisadi etkileri farklı olabilir. Bugünkü Türkiye şartları içinde;

Eksi reel faiz;

*Tüketimi artırıyor. Çünkü eksi reel faizde tüketimin fırsat maliyeti olan faiz maliyeti düşüktür. Para cep yakar. Paradan kaçış hızlanır. Enflasyon artar.

*Yine eksi reel faiz ve TL'den kaçış, döviz talebini artırıyor ve kur şokları yaratıyor. Enflasyonu artırıyor.

Bu nedenle faizleri reel seviyede tutmamız gerekir.

Öte yandan yatırımlar açısından bakarsak;

*Eksi reel faiz yatırım maliyetini düşürür, yatırımları teşvik eder. Ancak AB 2022 Türkiye raporunda da yer aldığı gibi Türkiye'de güven sorunu var ve yatırım ortamı yoktur. Hukukun üstünlüğünü, yargı bağımsızlığını ve demokrasi altyapısını yeniden kurmadan, yolsuzlukların yarattığı haksız rekabeti önlemeden güven ortamı oluşmaz ve yerli ve yabancı sermaye yatırım yapmaz.

*Yatırım ortamını yarattıktan sonra, yine reel faiz seviyesinde devletin yapması gereken, yatırımlara faiz desteği vermektir.

Reel faizler aşırı yüksek olursa, 2003-2009 arasında yaşadığımız gibi bu defa ters etki yapar. Sıcak para girişi TL'nin aşırı değer kazanmasına ve üretimde ithal girdi payının artmasına, ithal tüketim malının artmasına neden oluyor.

Bu nedenlerle; Türkiye'de reel faiz seviyesi en fazla yüzde 2 ile yüzde 5 arasında olmalıdır.